Jakelun mukaisesti

Viite: eduskunnan hallintovaliokunnan pyyntö 16.9.2025 asiassa HE 71/2025 vp

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia siten, että lakiin lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista koskeva rangaistussäännös. Rangaistavaa poliisi- tai hälytystoiminnanvaikeuttamisena olisi poliisin, ensihoidon tai pelastustoiminnan henkilökuntaa kohtaan kohdistuva väkivalta ja uhkaaminen sekä näiden toimijoiden välineistöön ja ajoneuvoihin kohdistuvat teot, kuten anastaminen. Rikoksesta tuomittaisiin vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi. Lisäksi lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamista koskeva rangaistussäännös. Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaaminen olisi poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista lievempi tekomuoto. Rikoksesta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa poliisi-, pelastus- ja ensihoitotoiminnassa työskentelevien henkilöiden rikosoikeudellista suojaa ja turvata yleisesti yhteiskunnallisesti tärkeän toiminnan eli tässä yhteydessä poliisi- ja hälytystoiminnan häiriötöntä hoitamista.

Hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitusta toimittamaan kirjallisen asiantuntijalausuntonsa viimeistään maanantaina 29.9.2025 klo 12 mennessä.

2 Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

2.1 Yleistä

Poliisihallitus on aiemmin antanut oikeusministeriölle lausuntonsa luonnoksesta käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä. Osa Poliisihallituksen lausunnossaan esittämistä näkemyksistä on otettu huomioon ministeriön jatkovalmistelussa. Asiantuntijalausunnossa kiinnitetään huomiota erityisesti sellaisiin kohtiin, jotka ovat jääneet huomioimatta nyt käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä.

Yleisellä tasolla esityksen tavoitteet ja tarkoitus ovat kannatettavia. On perusteltua, että poliisi-, pelastus- ja ensihoitotoiminnassa työskentelevät henkilöt ja mainitut tehtävät saa-

vat rikosoikeudellista suojaa väkivallalta ja muulta niiden toimintaa vaikeuttavalta häirinnältä. Poliisi-, pelastus- ja ensihoitotoiminta on merkityksellisessä asemassa yhteiskunnan turvallisuuden ja toimivuuden takaamiseksi, minkä takia on perusteltua, että tehtävien häiriötön toiminta saa korostunutta rikosoikeudellista suojaa niin yksittäisten tehtävien suorituskyvyn takaamiseksi kuin rikoksentekijöihin vaikuttavasta preventiivisestä näkökulmasta.

2.2 Esitettyjen uusien säännösten suhde muuhun rikoslain sääntelyyn

Kuten esityksen perusteluissa on tuotu useaan otteeseen ilmi, esitettyjen säännösten sisältämät tekotavat ovat jo pääosin nyt kriminalisoitu useissa muissa rikoslain säännöksissä. Etenkin poliisitehtävien osalta päällekkäistä sääntelyä on runsaasti. Teot voivat tulla arvioitavaksi esimerkiksi muiden rikoslain 16 luvun rangaistussäännösten tai henkeen ja terveyteen taikka omaisuuteen kohdistuvina rikoksina.

Esitettyjen muutosten taustalla vaikuttaisi olevan ennen kaikkea ensihoitajien puutteellinen rikosoikeudellinen suoja. Tämä herättää kysymyksen siitä, olisiko lain aukkoja mahdollista täyttää tarkentamalla jo olemassa olevia rikoslain 16 luvun kriminalisointeja siten, että ne kattaisivat laajemmin mainittujen tehtävien turvaamisen ja ne yksittäiset tekomuodot, joita ei ole vielä sisällytetty tunnusmerkistöihin. Esimerkiksi rikoslain 16 luvun 1-3 §:iä voitaisiin tarkentaa niin, että ne kattaisivat myös poliisi- ja hälytystehtäviin kohdistuvan toiminnan riippumatta siitä, onko kyseessä merkittävästä julkisen vallan käytöstä tai yksittäisestä virkatehtävästä. Rangaistuksen mittaamisessa voitaisiin puolestaan ottaa huomioon se, onko teko kohdistunut nimenomaan virkatehtävään vai muuhun toimintaan. Esityksen muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevassa luvussa on tarkasteltu mahdollisuutta täydentää rikoslain 16 luvun 20 §:ää siten, että soveltamisalasäännöksessä mainittaisiin myös ensihoitajat. Rikoslain 16 luvun 1-3 §:ien muuttamista edellä esitetyin tavoin ei ole kuitenkaan tarkasteltu.

Rikoslain 16 luvussa ei ole nimenomaista säännöstä kulkuneuvoon tai välineistöön kohdistuvan tekomuodon osalta, joten tältä osin täysin uutta nimenomaista kriminalisointia voidaan pitää perusteltuna. Toisaalta myös tältä osin voitaisiin arvioida, voisiko rikoslain 16 luvun 3 §:n soveltamisalaa ja rangaistusasteikkoa laajentaa siten, että ne kattaisivat tarkoituksenmukaisemmin myös välineistöihin kohdistuvat tekotavat.

Kriminalisointien päällekkäisyys (ns. ylikriminalisointi) ja haastavat lainkonkurrenssitilanteet aiheuttavat käytännön ongelmia esitutkinnassa. Tutkinnanjohtajan vastuulla on selvittää kaikki sellaiset rangaistussäännökset, jotka voivat tulla sovellettavaksi yksittäistä tekoa arvioitaessa. Oikeiden rangaistussäännösten valinta on tärkeää esimerkiksi tunnusmerkistötekijöiden riittävän selvittämisen ja mahdollisten pakkokeinojen hyödyntämisen näkökulmasta. Ylikriminalisoinnit työllistävät niin ikään tarpeettomasti myös syyttäjiä ja tuomioistuimia. Edellä mainittujen rikosprosessin sujuvuuteen liittyvien seikkojen lisäksi lakiteknisesti haastavat rajavetokysymykset vaikeuttavat myös lain yleistä ymmärrettävyyttä ja ovat ongelmallisia myös yksittäisten virkamiesten oikeusturvan näkökulmasta.

2.3 Säännösten suojelun kohteina olevat toiminnat ja henkilöryhmät

Esitettyjen pykälien soveltamisala rajautuisi koskemaan ainoastaan poliisi- ja hälytystoiminnan vaikeuttamista. Poliisihallitus on jo oikeusministeriölle toimittamassaan lausunnossaan katsonut, että sääntelyn tulisi kattaa myös ainakin Rajavartiolaitoksen, Tullin, Metsähallituksen ja Puolustusvoimien sekä sosiaalihuollon viranomaisten vastaaviin tehtäviin kohdistuvan vaikeuttavan toiminnan. Esitettyä rikoslain 16 luvun 3 a §:n 2 momentin säännöstä siitä, että myös poliisi-, pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvaa *avustava* taho saa suojaa, ei ole pidettävä riittävänä. Muilla viranomaisilla on vastuullaan myös itsenäistä - ei pelkästään esimerkiksi poliisia avustavaa - toimintaa, joka voidaan rinnastaa poliisi- ja hälytystoimintaan. Myös hallitusohjelman kirjausten mukaan sinivilkkusabotaasia koskeva kriminalisointi tulisi toteuttaa **sisäisen turvallisuuden viranomaisten** suojaamiseksi. Esityksen perusteluissa (s. 38 – 39, 48 ja 56) on katsottu, että vaikka Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat suorittavat osittain samoja tehtäviä kuin ehdotetun sääntelyn piiriin kuuluvat tahot, on niiden tehtävät, vastuut ja toimivaltuudet rajatumpia. Soveltamisalan rajaus tällä perusteella ei ole kuitenkaan johdonmukainen tai ymmärrettävä.

Lisäksi perusteluiden mukaan säännöksen tarkoituksena on suojata poliisin, ensihoidon ja pelastustoiminnan operatiivista toimintaa eikä esimerkiksi hallinnolliseksi toiminnaksi luokiteltuja, esimerkiksi lupahallinnollisia tehtäviä. Tämä rajaus ei kuitenkaan ilmene lain sanamuodosta: esitetyt 3 a ja b §:t kattavat koko poliisitoimintaa koskevan vaikeuttavan tai haittaavan toiminnan. Poliisihallitus on oikeusministeriölle 20.3.2025 toimittamassaan lausunnossaan POL-2025-18342 avannut kattavasti sitä, mitä poliisitoiminnan käsitteeseen voidaan katsoa kuuluvan ja millä eri tavoin poliisitoimintaa voidaan olennaisesti vaikeuttaa tai häiritä (esimerkiksi vilpilliset asiakirjapyynnöt, perättömät ilmoitukset, tiedoksiantojen vilpillinen välttely ja ns. maalittamisluontoiset teot). Olisi tärkeää, että myös tällaiset teot ja poliisin kaikki toiminnot saisivat suojaa niitä olennaisesti vaikeuttavalta toiminnalta.

On perusteltua, että esitettyjen säännösten suojattava oikeushyvä on poliisi- ja hälytystoiminta kokonaisuudessaan eikä ainoastaan yksittäinen tehtävä tai julkisen vallan käyttö. Poliisi- tai hälytystoimintaa voidaan vaikeuttaa merkittävästi myös silloin, kun niissä työskentelevät henkilöt eivät ole suorittamassa aktiivista virkatehtävää. Jossain määrin epäselväksi kuitenkin jää, voidaanko kostamisluontoiset teot tulkita poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamiseksi vastaavasti kuten virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevassa rikoslain 16 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa on säädetty.

2.4 Yksittäiset tunnusmerkistötekijät

2.4.1 Toiminnan estäminen tai olennainen vaikeuttaminen

Ehdotetun 3 a §:n sanamuodon mukaan sinivilkkusabotaasiin syyllistyy se, joka "e*stää tai olennaisesti vaikeuttaa*" poliisi- ja hälytystoimintaa. Tunnusmerkistön täyttyminen edellyttäisi siis toiminnan konkreettista estymistä tai olennaista vaikeuttamista.

Esityksen perusteluiden mukaan "olennaisen vaikeuttamisen" täyttyminen ei edellytä sitä, että hälytystehtävää tai muuta toimintaa ei voida saattaa loppuun. Esimerkiksi väkivallan käyttäminen tai sillä uhkaaminen täyttäisi tunnusmerkistön siinäkin tapauksessa, että tehtävä on pystytty silti suorittamaan. Kyseinen lähtökohta on kannatettava, sillä poliisi- ja hälytystoiminta pyritään luonnollisesti suorittamaan loppuun estely- ja vaikeuttamisyrityksistä huolimatta eikä teon rangaistavuus voi siten riippua siitä, onko tehtävä saatu päätökseen.

Tunnusmerkistöön liittyvä seurausvaatimus toiminnan estämisestä tai olennaisesta vaikeuttamisesta on kuitenkin haastava ensinnäkin siitä näkökulmasta, minkälaista näyttöä olennainen vaikeuttaminen edellyttää. Toisaalta kysymykseen tulee myös ns. seurausta-hallisuuden arviointi: rikoksentekijän näkökulmasta voi olla hyvin haastava arvioida, millaisia konkreettisia seurauksia teosta aiheutuu poliisi- tai hälytystoiminnalle. Perustelujen mukaan teon kielteisen vaikutuksen toimintaan tulisi olla selkeästi havaittavissa, mutta toisaalta todetaan, ettei väkivallan tarvitsisi olla luonteeltaan vakavaa eikä sen tarvitsisi aiheuttavaa näkyvää seurausta. Ehdotetun 3 b §:n perusteluissa mainitaan, että säännöksessä tarkoitettua vähäistä väkivaltaa voisi olla esimerkiksi tönäiseminen tai huitominen. Esityksen perusteluissa vaikuttaisi olevan sekä keskinäistä ristiriitaa että ristiriitoja lain sanamuodon kanssa.

Perusteltua olisi muuttaa 3 a §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen ja 3 b §:n 2 momentin viimeisen virkkeen sanamuodot esimerkiksi siten, että teko olisi ”*omiaan* estämään tai olennaisesti vaikeuttamaan poliisi- tai hälytystoimintaa”. Näin lain sanamuoto vastaisi paremmin sen perusteluja, ja kyse olisi objektiivisesta arviosta siitä, onko teko sellainen, että se tyypillisesti estäisi tai olennaisesti vaikeuttaisi poliisi- tai hälytystoimintaa.

Lisäksi olisi syytä täsmentää, mihin tilanteisiin 3 b §:n 2 momentin mukainen ”muu kuin 3 a §:ssä tarkoitettu estäminen tai olennainen vaikeuttaminen” soveltuu. Lain sanamuodon mukaan hyvin monenlainen toiminta voisi täyttää kyseisen tunnusmerkistön, mikä tekee sen käytännön soveltamisesta haastavaa. Tämä on ongelmallista kriminalisoinnin täsmällisyysvaatimuksen, poliisin toimivaltuuksien ja virkamiehen oikeusturvan näkökulmasta. Useita poliisin toimintaa haittaavia tekoja voidaan jo nykyisin arvioida esimerkiksi rikoslain 16 luvun 3 §:n (haitanteko virkamiehelle) ja 4 §:n (niskoittelu poliisia vastaan) mukaisina rikoksina. Mikäli kyseisiä tekoja voitaisiin arvioida kuitenkin myös uuden 3 b §:n soveltamisalaan kuuluvina, olisi tämän maksimirangaistus suurempi kuin muiden mainittujen rangaistussäännösten kohdalla ja käytettävänä olisi eri pakkokeinoja ja toimivaltuuksia[1], joita 3 §:n ja 4 §:n kohdalla ei voida käyttää.

2.4.2 Väkivallalla uhkaamisen henkilöpiiri

Ehdotetun 3 a §:n sanamuodon perusteella väkivallan käyttö tai sillä uhkaaminen ei olisi rangaistavaa, jos se kohdistetaan muihin kuin poliisin taikka pelastus- tai esihoitotoiminnan henkilöstöön. Luonnosvaiheen perusteluissa todettiin, että uhka voisi kohdistua myös

[1] Esimerkiksi pakkokeinolain mukaisista pakkokeinoista kyseeseen voisivat tulla koti- paikan- ja laite-etsintä sekä henkilöntarkastus ja -katsastus (PKL 8 luku).

esimerkiksi toiminnassa mukana olevan läheiseen, muuhun ulkopuoliseen henkilöön tai poliisikoiraan, mutta tämä maininta on jatkovalmistelussa ilmeisesti poistettu perusteluista. Perusteluista ei ilmene, miksi ulkopuoliseen henkilöön tai poliisikoiraan kohdistuvia väkivaltatekoja tai uhkauksia ei ole sisällytetty säännöksen piiriin vastaavasti kuten esimerkiksi virkamiehen väkivaltaisessa vastustamisessa (HE 6/1997 vp, s. 61). Poliisi- ja hälytystoiminta voi käytännössä vaikeutua merkittävästi, jos esitetään vakavasti otettavia uhkauksia esimerkiksi poliisin perheenjäsentä, läheisiä, tilanteessa olevia muita henkilöitä tai poliisikoiraa kohtaan. Näin ollen myös tämänkaltaisen toiminnan tulisi kuulua poliisi- ja hälytystoiminnan vaikeuttamisen soveltamisalaan.

2.4.3 Ajoneuvon tai olennaisen välineistön merkittävä vahingoittaminen

Ehdotetun 3 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta tuomittaisiin myös se, joka merkittävästi vahingoittaa toiminnassa käytettävää kulkuneuvoa tai olennaista välineistöä. Merkittävästä vahingoittamisesta on esitetty perusteluissa esimerkkejä, joiden on toisaalta arvioitu myös olennaisesti vaikeuttavan toimintaa. Tältä osin esitetään, että lain sanamuoto muutettaisiin ”välineistön *vahingoittamiseksi”,* sillä tunnusmerkistön täyttymisen edellytyksenä olisi joka tapauksessa toiminnan olennainen vaikeutuminen, jota hyvin vähäinen omaisuuden vahingoittaminen ei luonnollisesti aiheuta.

Esityksen perusteluissa on katsottu, että olennainen välineistö käsittää myös esimerkiksi poliisikoirat. Niin poliisikoirat kuin esimerkiksi poliisihevoset ovat joissain tilanteissa hyvin merkityksellinen osa poliisitoimintaa. Lain sanamuoto voisi olla tältä osin selkeämpi siten, että jo tunnusmerkistö kattaisi selkeämmin eläimet esimerkiksi siten, että 1 momentin 2 kohta olisi muodossa ”anastamalla poliisin, pelastustoimen tai ensihoidon toiminnassa käytettävän *kulkuneuvon, eläimen tai olennaista välineistöä* tai vahingoittamalla sellaista *kulkuneuvoa, eläintä tai välineistöä* taikka estämällä sellaisen *kulkuneuvon, eläimen tai välineistön* käytön”.

2.5 Esityksen vaikutukset

Koska rikoslaki suojaa jo nykyisin useimmilta kriminalisoinnin kohteena olevilta teoilta, poliisille ja muille rikosprosessiviranomaisille ei ole odotettavissa merkittävää lisäystä käsiteltävien rikosasioiden määrässä. Ilmoituskynnys voi kuitenkin jonkin verran madaltua, kun suojeltava oikeushyvä ei olisi enää yksittäinen henkilö, vaan viranomaisen toiminta. Tämä voi lisätä rikosasioiden määrää erityisesti ensihoitajiin kohdistuvien tekojen osalta.

Jonkin verran työllistävää vaikutusta on myös aiemmin lausunnon luvussa 2.2 tarkastellulla ns. ylikriminalisoinnilla, jonka takia tutkinnanjohtajien ja tutkijoiden aikaa kuluu tutkinnassa enemmän oikeiden rikosnimikkeiden valintaan ja haastavien lainkonkurrenssikysymysten tarkasteluun. Toisaalta mahdolliset rangaistussäännösten preventiiviset vaikutukset voivat hieman vähentää käsiteltäväksi tulevien rikosten määrää.

Joka tapauksessa Poliisihallitus on arvioinut, ettei sille koidu yksin tästä esityksestä merkittäviä taloudellisia kustannuksia. Vireillä on kuitenkin useita poliisin toimintaan vaikuttavia lainsäädäntömuutoksia, joiden taloudelliset vaikutukset voivat kokonaisuudessaan osoittautua myöhemmin huomattavaksikin.

Olga Larinkari, poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 29.09.2025 klo 09:36. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallitus, esikunta
poliisilakimies Visa Weckström

Poliisihallitus
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi